

MALMÖ HÖGSKOLA

Fakulteten för
lärande och samhälle

Examensarbete

15 högskolepoäng, grundnivå

En spark i baken och lite kli på ryggen

- En studie om frigivna fångars väg ut i arbetslivet

A kick in the butt and a scratch on the back

- *A study of released prisoners way back to work*

Elin Edmundsson

Emma Nilsson

Studie- och yrkesvägledarexamen 180 hp

Examinator: Frida Wikstrand

Datum för slutseminarium: 2013-12-13

Handledare: Mats Greiff

Abstract

This study highlights the work of two different authorities and one organisation working with released prisoners wanting a change. Relapse is a common problem, 44 percent of all released men in Sweden relapse within three years. A lack of endurance and low self-esteem are two of the main reasons for a relapse. We have performed a qualitative study based on the information from three informants working at KRAMI (a cooperation between the Swedish employment agency, the local municipality and the social service) KRIS (criminal's revenge in society) and Arbetsförmedlingen (the Swedish employment agency).

Our vision with this study is to explore the methods that are being used to find a workplace and keep it for the released prisoners. We also want to look in to the reasons for relapse and investigate what our informants are doing to counteract it, this is also our questions of issue.

Our theories of choice are Careership, stigma and Foucault's power theory. Careership aims to explain how personal decisions are made based on background. Stigma is a theory explaining how and why people are stigmatized. Due to the obvious power relations between the society and the released prisoner we also choose to include a power theory.

Our findings show that our informants do not use any specific methods, it is all based on the individual. The result also show that the reasons for relapse are many and they can't be universalized. We can also see that although our informants work hard to counteract relapse sometimes the rules are against them.

Keywords: released prisoners, methods, working life, work of change, relapse

Förord

Vi vill tacka vår handledare Mats Greiff för stöd och positiv feedback. Vi vill även rikta ett stort tack till våra informanter för deras engagemang och vilja att hjälpa till.

Vi har skrivit arbetet ihop, bollar idéer och hjälper varandra när inspirationen sinade. Största delen av arbetet är gemensamt framarbetade texter. Innan intervjuerna arbetade Elin med bakgrunden och Emma påbörjade metoden, vi har dock hjälpts åt att förfina texterna. De resterande kapitlen är skrivna ihop. Vi tackar varandra för ett gott samarbete och en spark i baken när det behövdes.

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Frågeställningar och syfte:	8
1.2 Disposition.....	8
2. Bakgrund	9
2.1 Intagna på anstalten.....	9
2.1.1 KrimProd.....	9
2.1.2 Klientutbildning	10
2.2 På väg mot frigivning.....	11
2.3 Efter frigivning.....	12
2.3.1 KRAMI	12
2.3.2 KRIS.....	12
2.3.3 Arbetsförmedlingen	13
2.4 Samverka mot återfall	13
2.4.1 Statistik över återfall	14
3. Tidigare forskning.....	15
3.1 Vägleda individer med kriminell bakgrund	15
3.2 Processen för frigivna fångars återetablering i samhället	16
3.3 Sammanfattning.....	17
4. Teori	18
4.1 Careership-teorin	18
4.2 Stigma.....	20
4.3 Makt	20
5. Metod.....	22
5.1 Metodval	22
5.2 Urval	22
5.3 Genomförande	23
5.4 Analysmetod	24
5.5 Etiska ställningstagande	25

6. Resultat och analys.....	26
6.1 Vilka metoder tillämpar våra informanter för att vägleda de frigivna ut i arbetslivet? ...	26
6.1.1 Analys	29
6.2 Vad anses orsakerna till återfall vara och hur arbetar våra informanter för att motverka återfall?	31
6.2.1 Analys	34
6.3 Hur påverkar Kriminalvårdens tidigare maktställning och samhällets normer de villkorligt frigivna?.....	36
6.4 Sammanfattning av analys	37
7. Diskussion.....	39
7.1 Resultatdiskussion.....	39
7.2 Metoddiskussion	40
7.3 Teoridiskussion.....	41
7.4 Förslag på framtida studier	41
Referenser	42
Bilaga 1	44

1. Inledning

En undersökning från BRÅ (2012) visar att 44 procent av alla villkorligt frigivna män återfaller i brott inom tre år efter första fängelsevistelsen. Anledningarna till återfall är många, dels brist på arbetstillfälle men även svårigheter att bryta gamla mönster och umgänge. Förändringsprocessen försvåras även av låg självkänsla och en brist på uthållighet. En anställd på Arbetsförmedlingen berättar:

”Ofta upplever jag det som att återfallet föregås av lögner och sen blir det att man inte kommer och kontakten upphör av okänd anledning[...]Personer med återfall handlar ofta om beroende av droger men kan också bero på trycket från kompisar eller organisationer”

Med hög återfallsstatistik som bakgrund blir vårt syfte att undersöka vilka metoder som används för att få ut de frigivna i arbetslivet men också hur våra informanter arbetar för att motverka återfall. Under intervjuernas gång uppdagades det att återfall är en återkommande svårighet på informanternas arbetsplatser och bör därför belysas. Arbetets titel är ett citat från informanten på KRAMI, då han menar detta är vad hans klienter behöver för en positiv förändringsprocess.

Fokus i vårt arbete ligger på den angränsande tiden efter fängelsevistelsen samt vilka myndigheter och organisationer som arbetar med Kriminalvården för att fortsätta förändringsarbetet som påbörjas på anstalt. Förändringsarbetet är en process för den intagne som med lyckat resultat bör utmynna i ett liv fritt från kriminalitet med mål att komma ut i arbete. Tre av Kriminalvårdens samverkanspartners är Arbetsförmedlingen, KRAMI (Kriminalvården, Arbetsförmedlingen och Socialförvaltningen) och KRIS (Kriminellas revansch i samhället), därför har vi valt att ta kontakt med dessa. KRAMI och Arbetsförmedlingen undersöktes på grund av den starka anknytningen till Kriminalvården. KRIS är inte en myndighet men undersöktes för att det är en stor del i förändringsarbetet och kan även belysa eventuella likheter eller skillnader från myndighetsarbetet.

Vi vill även undersöka hur Kriminalvårdens maktställning på anstalt påverkar klienten efter frigivning och om den hjälper eller stjälper i förändringsprocessen ut i arbete. Vi vill även analysera samhällets normer och i vilken grad dessa påverkar klientens återetableringsprocess. En norm är någonting som människan och samhället

själv producerat och anses vara det som ska följas för att inte sticka ut och hamna utanför normstandarderna (Goffman, 1972).

1.1 Frågeställningar och syfte:

Syftet med vår studie är att belysa de metoder som finns i förändringsarbetet med de frigivna och undersöka anledningarna till de höga antalet återfall och se hur våra informanter arbetar för att motverka dessa. Vi vill även få en inblick i hur samhällets normer och makt kan påverka den frigivna vägen mot ett arbete eller kriminellfritt liv.

- Vilka metoder tillämpar våra informanter för att vägleda de frigivna ut i arbetslivet?
- Vad anses orsakerna till återfall vara och hur arbetar våra informanter för att motverka återfall?
- Hur påverkar Kriminalvårdens tidigare maktställning och samhällets normer de villkorligt frigivna?

1.2 Disposition

Arbetet är uppdelat i sex kapitel som startar med en bakgrund där fokus ligger på återfallsarbete, vi presenterar här även relevant statistik. För att förtydliga utslussningsprocessen har vi även i kapitel två gjort en tydlig förklaring av processen från att vara frihetsberövad till kontakten med våra informanter. Kapitel tre är tidigare forskning men fokus på två artiklar om vägledning av kriminella och processen för frigivna fångar att återetablera sig i samhället. Vidare förklarar vi våra tre teorier Careership, stigma och makt under kapitel fyra. Under metodkapitlet förklarar vi val av metod samt urval och genomförande. Resultatdelen är uppdelad efter frågeställningarna och varje fråga avslutas med en analys, hela kapitlet har en sammanfattande analys. Arbetets löpande text avslutas med en diskussion utifrån vårt resultat samt val av metod och teori. Vi presenterar även förslag på framtida studier.

2. Bakgrund

I bakgrunden presenterar vi hur vägen från att vara intagen till frigivning ser ut, våra tre informanternas myndigheter och organisationer presenteras mer ingående. Avslutningsvis redovisas en rapport från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) om samverkan mot återfall och även statistik från 2013.

2.1 Intagna på anstalten

För att få en djupare förståelse av vilka resurser och sysselsättningar som erbjuds, beskrivs tre faser som den frigivne genomgår inför utslussningen i samhället. Dels hur processen ser ut inne på anstalten, under utslussningsprocessen samt till dagen de ska åter ut i samhället. Fokus ligger på de utbildningsmöjligheter, arbetsmöjligheter och det stöd klienten tilldelas på vägen för ett liv ut i frihet.

2.1.1 KrimProd

De intagna på anstalter runt om i Sverige har en skyldighet att på något vis medverka i de sysselsättningar som finns tillgängliga, detta kallas arbetsdriften och KrimProd är marknadsföringsnamnet. Arbeten inom till exempel träindustri, tvätt, textilindustri och mekanisk industri finns tillgängligt och sker dagligen på anstalten. KrimProd kan sedan erbjuda marknaden produkter och tjänster som genomförs på anstalten (KrimProd, 2013). Syftet med arbetsdriften är att de intagna ska få en betydelsefull sysselsättning för att underlätta deras integration i samhället efter frigivning men även med avseende att motverka återfall, öka kunskaper och bryta tankemönster som den intagne kan dras med (KrimProd, 2008).

2.1.2 Klientutbildning

I detta avsnitt har all information framkommit under en telefonintervju med en ansvarig på klientutbildningen på Kriminalvårdens huvudkontor.

På Sveriges anstalter har stora förändringar genomförts under 2000-talet och dessa är till stor del påverkade av tre faktorer: tillvägagångssättet som upphandlandet av utbildningar skedde på, detta påverkade de utbud av utbildningar och det fanns över 20 utbildningsanordnare. En annan faktor var att en del av lärarna hade behörighet, andra inte och det resulterade i att betyg emellanåt inte kunde ges till den intagna. Den tredje faktorn som påverkade klientutbildningen var förflyttningar, många intagna stannar inte på samma anstalt under hela fängelsevistelsen, utan kan av olika anledningar byta anstalt. Detta kunde påverka den intagnes studier på grund av att olika lärare fanns på anstalterna och kursen den frigivne påbörjat behövde startas om på nytt, eller saknades helt.

År 2003 verkställdes ytterligare utbildningar på anstalter och Kriminalvården anställde behöriga lärare till de olika anstalterna i Sverige. År 2008 var det nya systemet utbytt och då tillkom även rektorstjänster, sex stycken i var region.

I nuläget befinner lärarna sig och är anställda på ett av de lärcentrum som finns på varje anstalt och i stort sett fungerar som en vuxenutbildning. De anställda lärarna har vanligen en gymnasielärarutbildning sedan tidigare och har tre huvudfunktioner. De ska undervisa klienterna på den egna anstalten i de ämnen läraren är utbildade i. Läraren ska även finnas tillgänglig för klienter på distans som påbörjat en kurs och sedan bytt anstalt, eller ansökt om en kurs som inte finns på den egna anstalten. Den sista funktionen är att läraren ska vara ett pedagogiskt stöd för klienterna och kallas då för handledare, och kan hjälpa till med allt från studieteknik till att ta fram material.

Även två studie- och yrkesvägledare finns tillgängliga men arbetar på distans från huvudkontoret. Vid behov av vägledning kan de nås via telefon eller ett intranät som är skapat för Kriminalvårdens intagna då internet inte är tillgängligt.

2.2 På väg mot frigivning

Den angränsande tiden mot frigivning kan se olika ut, dels finns villkorlig frigivning som innebär att de som är dömda till mer än en månads fängelse oftast fullgör två tredjedelar av straffet, klienterna blir sedan villkorligt frigivna med ett års övervakning. Ibland krävs andra resurser som kallas utslussning och som kan erbjudas i fyra varierande former (Kriminalvården, 2013). Nedan har vi valt att förklara dessa närmre på grund av vårt syfte som fokuserar på de metoder som används och de åtgärder som finns med syfte att minska återfall.

Frigång finns som en möjlighet för den intagne med behov av en introduktion till arbetslivet, behandling eller genom att delta i någon form av utbildning. Frigång finns och har som mål att underlätta för en trygg tillvaro efter frigivning. Det finns inga regler på hur länge en intagen behöver ha avtjänat ett straff men ska däremot på egen hand ha fullföljt en permission utan anmärkningar. Under frigång bör den intagne vara stationerad på en anstalt med lägre säkerhetsklass, alltså är frigången kontrollerad av Kriminalvården.

Utökad frigång sker från den intagnes egen bostad men kontrolleras av Kriminalvården. Den intagne ska till exempel genomföra arbete, medverka i utbildning och det finns även möjlighet till behandling. Under sysselsättningen eller deras fria tid är det godkänt att lämna bostaden under bestämda tider, men resten av tiden kallas utgångsförbud och kontrolleras av en fotboja. Efter hand kan den fria tiden utökas och fotbojan kan upphöra och ersättas av andra lättare former. Intagna som kan beviljas utökad frigång bör vara stationerad på en anstalt med den lägsta säkerhetsklassen och ha fullföljt en permission under natten utan anmärkningar.

Ett *halvvägshus* drivs av kriminalvården eller annan huvudman och finns i Malmö, Göteborg och Stockholm. Att få bo på ett halvvägshus innebär att den intagne får ta sitt eget ansvar i en öppnare miljö, det är till för de intagna som är i behov av särskilt stöd eller kontroll inför frigivningen men även för de som saknar bostad eller inte än är redo att vistas i egen bostad utan stöd. De ska utföra arbete, utbildning och behandling om så behövs. På halvvägshuset gäller utgångsförbud på utsatta tider och sker under hög kontroll eller med fotboja. Den intagne bör vara placerad i en anstalt med de lägsta säkerhetsklasserna och ha en fullföljt en permission över natten utan anmärkningar.

Vårdvistelse finns för de intagna som behöver vård för till exempel missbruksproblem. De kan få behandling i något som kallas hem för vård eller i eget boende. Vistelsen avgörs utifrån behovet av behandling och kräver inte att en viss tid av straffet ska ha fullföljts. En rekommendation är att den intagne bör ha fullföljt någon av de verksamheter som finns på anstalten för det aktuella missbruket (Kriminalvården, 2013).

2.3 Efter frigivning

Här beskrivs tre aktörer som bidrar till att skapa en möjlig väg ut i arbetslivet för de frigivna efter fängelsevistelsen, KRAMI, KRIS & Arbetsförmedlingen.

2.3.1 KRAMI

KRAMI är en äldre förkortning för Kriminalvården och Arbetsmarknadsinstitutet (AMI). AMI lades ner år 2000 (Nationalencyklopedin, 2013) men är idag är en del av Arbetsförmedlingen. KRAMI är idag ett samarbete mellan Socialförvaltningen, Kriminalvården, Arbetsförmedlingen och kommunen på den aktuella orten. KRAMI finns för att stötta personer mellan 18-45 år med ett kriminellt förflutet och målet är att finna, få och behålla ett arbete eller utbildning. KRAMI startades i Malmö och finns idag både för män och kvinnor men det skiljer sig kraftigt i antalet, från verksamheten KRAMI för män på 20 orter runt om i Sverige medan KRAMI för kvinnor enbart finns på fyra orter. KRAMI arbetade från start utifrån en konsekvenspedagogik, som vill att individen ser konsekvenserna av sitt handlande och utifrån det göra medvetna val. Idag skiljer det sig i arbetssättet på de olika verksamheterna runt om i Sverige. (KRAMI, 2013)

2.3.2 KRIS

KRIS står för Kriminellas revansch i samhället och är en ideell kamratförening som startades 1997 i Stockholm. Den första lokalföreningen utvecklades i Malmö år 2000.

KRIS mål att hjälpa kriminella och missbrukare till ett kriminell- drog- eller alkoholfritt liv. Deras ledord är; hederlighet, drogfrihet, kamratskap och solidaritet. KRIS kräver även två godkända urinprov per vecka för att tillåtas stanna kvar i deras boende. KRIS grundidé ligger i att den intagna själv ska ta kontakt innan frigivning och KRIS sen hämtar upp klienten vid den så kallade ”muckhämtningen”. Idag finns 19 lokalföreningar runt om i Sverige och även i Finland, Danmark och Japan. Det finns även Unga KRIS som riktar sig till de mellan 14 och 25 år, och de är i uppstartsfasen runt om i Sverige (KRIS, 2013). En anställd på KRIS nämner ”[...]KRIS har fått pris i USA för världens bästa brottsförebyggande förening”.

2.3.3 Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen startade 1902 i Helsingborg och är idag en statlig myndighet. Deras uppdrag ligger i att sammanföra arbetsgivare med arbetssökande, men de är också ansvariga för till exempel nyanlända, långtidssjukskrivna men även att hjälpa ungdomar in på arbetsmarknaden för att undvika kriminalitet. Under 2012 fick över en halv miljon människor arbete via Arbetsförmedlingen (Arbetsförmedlingen, 2013).

Arbetsförmedlingen har ett antal hjälpmedel för att få ut frigivna på arbetsmarknaden i form av olika sorters ekonomiskt stöd för arbetsgivaren. Kriminalvården har ett aktivt samarbete med Arbetsförmedlingen som blir involverade redan första dagen av straffet, tills frivården samverkar med mål att få ut den frigivne i arbete (Arbetsförmedlingen, 2013). Inne på anstalt erbjuder Kriminalvården, med finansiering av Arbetsförmedlingen, arbetsmarknadsutbildning. De finns i olika inriktningar inom praktiska yrken som snickare eller svetsare (Kriminalvården, 2013).

2.4 Samverka mot återfall

Enligt en studie från 2013 av Brottsförebyggande rådet (BRÅ) är återfallsfrekvensen hög bland individer med fängelsebakgrund. Cirka två tredjedelar av klienterna återfaller i brott inom tre år och hälften av klienterna har haft kontakt med frivården. Studien tar upp möjliga orsaker till återfall samt exemplifierar hur en effektiv återfallsförebyggande

verksamhet kan fungera. Studien menar att förebygga återfall skulle vara till stor samhällsekonomisk fördel. Det finns flera faktorer bakom återfall, till exempel låg utbildningsnivå, missbruk, försörjningssvårigheter och att klienten ofta saknar en stabil bostadssituation. En viktig aspekt i återfallsarbetet är att respektera människans individuella beteende samt att ha realistiska förväntningar på individen.

Kriminalvården ska enligt lag samverka med andra myndigheter för att motverka återfall. Andra myndigheter har däremot inte samma direktiv gentemot Kriminalvården. En granskning som nämns i studien kritiserar Kriminalvårdens samverkansorganisation, då den menar att bristerna har fått konsekvenser för de frigivna som vill ändra sin situation. Det finns skillnader i Sveriges kommuner och stödet som erbjuds ter sig olika beroende på var den frigivne befinner sig (BRÅ, 2013).

Metoden i studien utgår från tidigare forskning inom ämnet, dels intervjuer med tre verksamheter som ger stöd åt frigivna i arbetet för att motverka återfall. Studien tar även upp faktorer som kan förebygga återfall, en av dessa är att få ut de frigivna i ett fungerande arbetsliv vilket är ett fokus i vårt arbete.

Studien beskriver hur forskarna John Laub & Robert Sampson studerade 500 mäns livstid för att se hur vändpunkter förändrade deras brottsbana och hur olika påverkansfaktorer hjälper de frigivna att bryta tidigare mönster. Den största förutsättningen för att bryta brottsbanan är den individuella motivationen, då personen själv måste vilja förändras för att det ska uppnås.

Studien är en kartläggning av hur samverkansprocessen ser ut i dag och avslutas med en rekommendation hur det bör se ut för att minska återfall (BRÅ, 2013).

2.4.1 Statistik över återfall

Enligt Kriminalvårdens statistik släppt 2013 återfaller 44 procent av männen inom tre år av frigivningen. Män återfaller oftare än kvinnor och återfallsrisken ökar även beroende på antalet tidigare belastningar. Statistiken visar att 92 procent av de som haft ett högt antal belastningar återföll mellan 2006 och 2012, statistiken visar även att största risken för återfall är den angränsande perioden efter frigivning. (BRÅ, 2013)

3. Tidigare forskning

Under tidigare forskning lägger vi tonvikt på de två frågeställningarna om vilka metoder som finns för att vägleda frigivna ut i arbetslivet men även hur processen för att återetablera sig i samhället ser ut.

3.1 Vägleda individer med kriminell bakgrund

Judith Ettinger (2007), som har doktorerat i karriärvägledning och är studie- och yrkesvägledare, skriver i artikeln *Career Counseling for Individuals with a Criminal History* (2007) om teorier och metoder som kan användas i arbetet med frigivna med syfte att de ska återetableras på arbetsmarknaden. Författaren tar med hjälp av tidigare forskning upp anledningar till återfall samt svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden, hon menar att studie- och yrkesvägledaren spelar en stor roll i arbetet.

Förändringsarbetet är långsiktigt och bör därför enligt författaren startas på anstalt i ett tidigt stadie för att åstadkomma positiv utveckling. Arbetet kan praktiskt innebära intervjuträning, skriva ett fungerande CV och att hjälpa individen att vända erfarenheten om fängelsevistelsen till något positivt.

Artikeln kopplar ihop teorier med verklighet för att praktiskt visa hur förändringsarbetet kan gå till. De tre teorier som nämns är John Hollands personlighetsteori, Donald E Supers livskarriärsteori samt Nancy Schlossbergs övergångsteori. Teorierna syftar till att öka individens självkänedom, att bryta gamla mönster för att skapa gynnsamma rutiner samt att förbättra och förstärka färdigheter till ett fungerande arbetsliv. Författaren nämner även motiverande samtal (MI) som en användbar metod med mål att öka klientens motivation, det egna beslutsfattandet och fokusera på det positiva (Ettinger, 2007).

Individer med en kriminell bakgrund saknar, enligt forskning, ofta relevant arbetslivserfarenhet och utbildningsbakgrund vilket är ett av de hinder som finns när de ska etableras på arbetsmarknaden efter frigivning (Ettinger, 2007).

Artikeln är viktig för personalen som arbetar med de frigivna för att eventuellt finna nya metoder i samtalen men även för att se likheter och skillnader i hur arbetet bedrivs idag.

3.2 Processen för frigivna fångars återetablering i samhället

Sociologerna Celeste M. Davis, Steve Bahr och Carol J. Ward (2012) har studerat 16 fångar på väg mot frigivning och undersöker i en kvalitativ studie utförd i USA vad som hjälper dem att återetablera sig i samhället. De tar upp sex påverkande faktorer; missbruk, anställning, familjens stöd, typ av vänskapskrets, motivation till förändring och ålder (2012). Från 1999 till 2008 visar forskning att brottsstatistiken ökat med 12 procent i USA jämfört med Sveriges 48 procent. I hänvisning till detta vill författarna undersöka hur frigivna fångar framgångsrikt återetableras i samhället då de menar att återetableringen av frigivna fångar är en av samhällets stora utmaningar (2012).

Undersökningen baseras på samtal med 16 intagna, varav 14 är män och två är kvinnor. Studien presenterar två teorier; Life course-teorin och Cognitive Transformations-teorin, båda fokuserar på att ta avstånd från ett kriminellt liv. Life course-teorin anknyts till sociala faktorer som äktenskap, föräldraskap och vänskapskrets som kan motivera till förändring medan Cognitive Transformations-teorin syftar till individuell utveckling som kan leda till förändring.

Författarna utgår från fångarnas bakgrund och intervjuar dem utifrån de sex ovannämnda faktorerna. Resultatet visar att en tydligare förståelse för återetableringsprocessen skulle motverka återfall och författarna anser att det behövs ytterligare forskning utifrån de intagnas erfarenheter och upplevelser (2012).

Resultatet visar att det behövs mer förebyggande arbete för att undvika missbruksåterfall, de frigivna behöver också mer stöd för att upprätthålla sociala band med familj och vänner som påverkar mot en positiv förändring. Avslutningsvis menar författarna att personlig motivation är högst relevant för att motverka återfall. Författarna gör i sin avslutande analys en jämförelse mellan frigivna fångar och minoriteter i samhället och menar att de bör få samma stöd på arbetsmarknad och bostadsmarknad för att fullständigt återetableras i samhället (2012).

Studien kan kopplas till vårt arbete eftersom den tar upp viktiga faktorer som kan motverka återfall. Studien påvisar också varför det är viktigt att veta klientens bakgrund för att arbeta med att utveckla klientens framtid, detta ger en djupare förståelse för klientens handlingar och tankesätt. Vi anser kunskapen viktig för vårt arbete men även för våra framtida yrkesliv.

3.3 Sammanfattning

Judith Ettinger (2007) presenterar teorier och metoder som bör användas i arbetet med frigivna, detta för att lättare ska återetableras på arbetsmarknaden. Med stöd i tidigare forskning tar hon upp anledningar till återfall och menar att studie- och yrkesvägledare en viktig del i arbetet. Författaren poängterar att arbetet bör startas i ett tidigt skede på anstalt och att det är ett långsiktigt förändringsarbete.

Studien av Davis, Bahr & Ward (2012) genomförs på anstalt med 16 informanter. Studien syftar till att förklara och exemplifiera faktorer som kan motverka återfall och hjälpa frigivna fångar att återetableras i samhället.

För att förstå resultatet är det viktigt att veta hur en studie- och yrkesvägledare bör arbeta och vilken hjälp klienterna anser sig behöva. Fokus i vår studie ligger varken på studie- och yrkesvägledare eller klienterna utan på de myndigheter och organisationer som kopplas in efter frigivning med mål att få ut klienterna i arbetslivet. I analysen kommer vi därför belysa ett nytt perspektiv med koppling till ovannämnd tidigare forskning.

4. Teori

Vi har valt att fokusera på tre teorier som har stor relevans för våra informanternas metodarbete med de frigivna men kan även kopplas till återetableringsprocessen. Den första teorin är Careership, som är en sociologisk teori och förklarar människors beslutsfattande utifrån deras bakgrund. De frigivna är stigmatiserade och utsätts för maktspel på arbetsmarknaden, därför har vi även med Erving Goffmans teori om stigma och Michael Foucaults maktteori.

4.1 Careership-teorin

Phil Hodgkinson och Andrew C. Sparkes (1997) har tillsammans utvecklat teorin Careership, en sociologisk teori om karriärbeslut. Författarna upplevde att det fanns mycket forskning kring karriärbeslut, men det saknades forskning som förklarade hur det faktiska beslutet tas. Careership syftar till att förklara hur individens personliga val anknyter till kulturella och sociala faktorer och hur besluten tas inom individens handlingshorisont. Handlingshorisonten är där individens val och beslut fattas, den kan både ge möjligheter eller begränsa individens karriärbeslut utifrån egna tankar och känslor. Careership har ursprung i Pierre Bourdieus sociologiska begrepp om habitus, fält och kapital.

Teorin består av tre dimensioner som skapar en helhet, de innefattar praktiskt rationellt beslutsfattande, interaktioner med andra aktörer på utbildning- och arbetsmarknadsfältet och brytpunkter och perioder av rutin.

Praktiskt rationellt beslutsfattande: förklarar hur individen tar praktiska beslut grundade på egna och andras erfarenheter, besluten är också kontextrelaterade med individens bakgrund, kultur och livshistoria. Besluten fattas endast när individen är redo, dock menar Hodgkinson & Sparkes (1997) att besluten inte enbart är rationella utan även känslor och humör påverkar. Forskningen visar att individen ofta inte väljer mellan flera alternativ utan accepterar de möjligheter som finns. Författarna använder Bourdieus begrepp habitus då det innefattar hela individens väsen. Habitus beskrivs i

texten som den osynliga handen som styr individens handlingar, därav habitus stora betydelse i karriärbeslutsfattande.

Aktörer på utbildning- och arbetsmarknadsfältet: författarna beskriver utbildnings- och arbetsmarknaden med hjälp av Bourdieus begrepp fält, inom fälten finns spelare där alla medför olika kapital, resurser och makt. Individer föds med förbestämda kapital utifrån bakgrund men dessa kan under livets gång förändras. Det finns fyra sorters kapital; ekonomiskt, socialt, kulturellt och symboliskt. Ibland tas beslut enbart om de finns tillgängliga inom individens fält.

Brytpunkter och perioder av rutin: är det som uppstår innan och efter ett beslut fattas. Livet består av brytpunkter och inom varje brytpunkt fattas ett praktiskt och rationellt karriärbeslut utifrån individens handlingshorisont. Författarna identifierar tre brytpunkter; den första är *strukturell* och är institutionellt förknippad och innebär till exempel en examen. Den andra är *självinitierad*, då tas ett beslut inom individens fält att göra en förändring i till exempel arbete eller utbildning. Den sista brytpunkten är *påtvingad* och innebär externa faktorer, som till exempel en uppsägning. Brytpunkter kan planeras eller förutses men det innebär alltid att individens habitus förändras (Hodkinson & Sparkes, 1997).

Rutiner sker kontinuerligt och är de som föregår och följer en brytpunkt, författarna har identifierat fem rutiner; den första är *bekräftande* och förstärker det tagna karriärbeslutet och utvecklar den egna identiteten. Den *motsägande* rutinen underminerar beslutet och individen är otillfredsställd, identiteten försvagas och resultatet blir ofta en ny självinitierad brytpunkt. En *socialiserande rutin* identifierar och bekräftar ett beslut som av individen till en början var otillfredsställande men accepteras och blir en del av identiteten. Den *störande* rutinen innebär att individen lever med en identitet som inte accepteras, de vill till exempel leva i de förflutna efter en motgång. Den sista rutinen är *utvecklande* och innebär att personen växer och identiteten ändras i en positiv mening, rutinen följs oftast av en förändring men inte nödvändigtvis en brytpunkt (Hodkinson & Sparkes, 1997).

Careership-teorin belyser många av svårigheterna de frivilliga kan uppleva i utslussningsprocessen på grund av deras bakgrund och tidigare erfarenheter. Därför är teorin en viktig del av vår analys.

4.2 Stigma

Sociologen Erving Goffman förklarar i boken *Stigma* (1972) att en individ som bär på ett stigma, vanligen kroppsliga tecken som anses annorlunda eller utmärkande befinner sig, utifrån omgivningens förväntningar, utanför normstandarderna. Stigmatiseringen hos individen uppstår när denne upptäcker sin avvikande roll i samhället, det blir då en distans mellan individen och dess sociala identitet. Ett stigma kan vara medfött, bestående eller temporärt och det finns tre olika typer av stigma; *kroppsliga avvikelser* såsom missbildningar, dessa är visuella och anses avvikande av omgivningen. Det andra stigmat kan uppstå genom *fläckar på den personliga karaktären* och innebär till exempel fängelsevistelse, arbetslöshet eller alkoholism. Det sista är *tribala stigmat* som knyts an till generationer på grund av ras, religion eller nation. En individ som innehar ett stigma kan antingen vara *misskrediterad*, vilket innebär att det är synligt för andra eller *misskreditabel*, något som uppstår när individen försöker dölja sitt stigma. En individ som inte bär på ett stigma kan bli en vis person i förhållande till den stigmatiserade. Den vise anknyter till den stigmatiserade och kan skapa en tillit sinsemellan (1972) som till exempel mellan en organisation som KRAMI, KRIS och den frivilliga. En annan vis person kan ha ett band till den stigmatiserade, såsom familjemedlem eller personal på en institution som Kriminalvården.

4.3 Makt

Makt kan yttra sig på en mängd olika sätt och överallt i samhället, makt anknyter ofta till förtryck och begränsning men enligt forskaren Michael Foucault är makt också en produktiv kraft (Börjesson & Rehn, 2009). Foucault hävdar att makt utövas av alla och skapar en norm i samhället för hur man ska bete sig, han kallar det för samhällets effekter. Han menar att *disciplineringen* föds i lokala sammanhang till exempel att en elev inte sätter sig på lärarens plats, då den redan är bestämd. Disciplineringen är även en form av uppfostran som inte varit möjlig om utövaren inte getts makt i socialiseringsprocessen (Engelstad, 2006). Fängelser styrs enligt Foucault av en makt där individen måste rätta sig efter disciplinering såsom kontrollövervakning (Nilsson, 2008). Individen beskrivs av Foucault som både ett subjekt och ett objekt, individen blir

subjekt genom att kunskapen om sig själv ökar och skapar därmed jaget, individen blir den man blir (Nilsson, 2008).

Foucaults huvudbegrepp är *makt/kunskap*, han menar att dessa är beroende av varandra och utnyttjas för att styra individer och samhället. Han menar även att vi i socialiseringsprocessen är tränade att kontrollera oss själva. Enligt Foucault finns inte statlig makt enbart för att staten tagit den utan för att medborgaren gett staten makt. Makt anses vara något dynamiskt och kan alltid förändras (Nilsson, 2008).

Mikrofysik är den makt i det lilla på till exempel institutioner i de dagliga möten där makt utövas. Mikromakten kan utövas av till exempel KRIS och KRAMI när de försöker träna sina klienter och samtidigt uppfostra dem, motstånd kan också uppstå från klienterna här (Nilsson, 2008).

5. Metod

Nedan förklarar vi närmre vilken metod som använts samt hur genomförandet av uppsatsen sett ut. Vi diskuterar även hur urvalet gjorts med tanke på antalet informanter. Vidare förklarar vi genomförandet av analys samt hur vi arbetat med de etiska ställningstagandena.

5.1 Metodval

Arbetet är utformat utifrån en kvalitativ intervju eftersom vi vill få en insikt i de mjuka data som beskriver informanternas erfarenheter och personliga uppfattningar kring deras arbete.

Eftersom vi vill skapa oss en helhetsförståelse är en kvalitativ intervju en fördel enligt Ann Kristin Larsen (2007) och det ger även en möjlighet till att ställa följdfrågor direkt i det personliga mötet. Eftersom vi båda är närvarande vid intervjuerna kan svaren lättare tolkas utifrån våra observationer i efterhand.

I en kvalitativ intervju finns det en risk att informanterna ger svaren de tror forskaren vill höra och detta minskar validiteten i arbetet och är en av nackdelarna med en kvalitativ metod. En annan nackdel med en kvalitativ intervju är intervjueffekten, också kallad kontrolleffekten och menar att den som håller i intervjun påverkar resultatet, vilket kan påverka informantens sanningsenlighet (Larsen, 2007).

Vi anser att metoden är ändamålsenlig i förhållande till syfte och frågeställningar eftersom en kvantitativ metod skulle begränsa möjligheten till djupgående följdfrågor.

5.2 Urval

I urvalet har fokus lagts på organisationen eller myndigheten i sig och där har vi försökt hitta informanter med relevant erfarenhet inom yrket. Informanterna ska vara

representativa för sina organisationer, alltså följa de riktlinjer och regler som finns i arbetet. Informanterna är alla män i övre medelåldern, de har ingen akademisk bakgrund men har lång erfarenhet inom eller med Kriminalvården. Arbetet inriktar sig på handläggandet av frigivna män och därför är även informanterna enbart män. Urvalet är slumpmässigt och kan inte generaliseras (Larsen, 2007). För arbetets resultatdel gjordes tre intervjuer på, vad vi ansåg, lämpliga organisationer och myndigheter i koppling till syftet. Som tidigare nämnt har informanterna lång erfarenhet med Kriminalvården och därför ansågs de lämpliga och representativa. Vi menar att antalet informanter inte påverkar resultatet och ger svar som representerar hela myndigheten men även med inslag av personliga åsikter som inte kan frångöras.

Myndigheterna som representeras och undersöks är KRAMI och Arbetsförmedlingen vilka är två huvudaktörer som finns inom vårt valda ämne. För variation i arbetet har även en huvudansvarig på KRIS intervjuats, en organisation som är startad som en kamratförening och till stor del finansieras av privatpersoner samt medlemmar. På KRAMI arbetar man efter ett handläggarstöd, likaså på Arbetsförmedlingen. KRIS använder kontrakt för de frigivna och arbetar efter deras ledord.

För en mer faktarik bakgrund genomfördes också en telefonintervju med en klientutbildningsansvarig på huvudkontoret i Norrköping. Informanten berättade om de framsteg som gjorts inom utbildningen för att bygga upp en rikstäckande klientutbildning som ser likadan ut i hela Sverige.

5.3 Genomförande

Intervjuerna har genomförts med tre informanter, eftersom våra informanter arbetar på myndigheter eller organisationer med tydliga arbetsdirektiv representerar de hela yrkesgruppen. En telefonintervju har även genomförts med en ansvarig på klientutbildningen för att få en tydligare bakgrundsbild. Efter genomförda intervjuer har vi delat upp arbetet med transkriberingarna och med hjälp av detta och intervjuanteckningar har resultatet sammanställts.

Intervjuerna är semistrukturerade och har utarbetats till en intervjuguide som informanterna mottagit i förväg med möjlighet till förberedelse, alla informanter har

också fått kännedom om examensarbetets syfte och frågeställningar. Frågorna har utgång i syftet och utvecklades med följdfrågor under intervjuernas gång.

I Bilaga 1 finns de öppna frågor som ställts samt de följdfrågor som uppkommit. I intervjuerna berättar informanterna om sina tidigare erfarenheter, utbildning samt om sina arbetsuppgifter. Vidare i intervjuguiden ställs frågor om vilka metoder de arbetar med samt hur dessa fungerar. Enligt Monica Dalens områdesprincip (2008) som förklarar hur en intervju bör byggas upp öppnas intervjun genom att skapa ett trivsamt klimat för att fortsätta till frågeställningen och avsluta intervjun med eventuella tillägg och slutligen tacka.

Frågeställningen startades som ett personligt intresse och har byggts upp med hjälp av forskning kring ämnet samt diskussion. Empirin har samlats in med hjälp av intervjuer men även dokument från informanterna och information från respektive organisations hemsida. Frågorna startar med informanternas bakgrund och fortsätter med huvudfokus på metoderna informanterna använder och avslutningsvis nämns eventuella svårigheter i arbetet och med metoderna. Alla intervjuer är inspelade med diktafon och transkriberade i efterhand. Eventuella observationer har vi diskuterat och dokumenterat efter intervjuerna genomförts.

Validiteten är hög då det finns en flexibilitet i frågeställningarna och när syftet förändrats har vi återkommit till informanterna med följdfrågor. Reliabiliteten är svår att fastställa i en kvalitativ undersökning eftersom informanten kan påverkas av stunden och empiri tolkas olika beroende på författare (Larsen, 2007).

5.4 Analyismetod

Efter genomförda transkriberingar har vi arbetat med datareducering för att systematisera det relevanta materialet. Med hjälp av mindmaps har vi gjort materialet analyserbart. En innehållsanalys har används för att koda materialet och för att hitta mönster men också skillnader i empirin (Larsen, 2007). I analysen har vi kopplat ihop teori och tidigare forskning till empirin. Arbetet präglas av ett induktivt arbetssätt med ett syfte och frågeställningar som förändrats under arbetets gång och utgick inte från en hypotes eller tidigare vald teori (Larsen, 2007).

5.5 Etiska ställningstagande

Enligt Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer har informanterna informerats om och godkänt följande:

För att försäkra att informanterna har förstått arbetets syfte och frågeställning har de mottagit detta via mail före intervjuerna, de har även fått tillgång till intervjuguiden i förväg. Vi har frågat om informanterna godkänner en ljudinspelning samt informerat om att det är frivilligt att delta. Deras identitet kommer inte att röjas men för att hålla en god struktur i resultatet har de fått fiktiva namn. Deras arbetsplats namn kommer att finnas med och uppgifter som uppkommit under arbetet kommer enbart användas i forskningsändamål.

6. Resultat och analys

Här redovisar vi de resultat som framkommit av det empiriska materialet, våra intervjuer genomfördes med tre informanter från Arbetsförmedlingen, KRAMI och KRIS. Vi har valt att benämna informanterna vid fiktiva namn för att särskilja dem, Måns från Arbetsförmedlingen, Torsten från KRAMI och Peter från KRIS. Resultatet kommer att redovisas i samma följd som frågeställningarna, med en efterföljande analys. Vår tredje frågeställning utgår från hela resultatkapitlet och följs av en sammanfattande analys.

6.1 Vilka metoder tillämpar våra informanter för att vägleda de frigivna ut i arbetslivet?

På varje arbetsförmedling i närheten av en anstalt finns en Kriminalvårdskontakt. Om en intagen upplyser om han är arbetslös den närliggande tiden till frigivning, kontaktas kriminalvårdskontakten och bokar in ett möte på anstalten. Måns menar att det är viktigt att en åtgärd sätts in ett tidigt stadie som möjligt, gärna inne på anstalt och om Kriminalvården flaggar för ett möte tar Måns kontakt. Mötet sker på anstalt med Måns och en kriminalvårdare, här diskuteras olika utslussningsåtgärder såsom att läsa upp civila ämnen på anstalt eller arbetsmarknadsutbildning. Efter frigivning fortsätter samtalen med Måns för att undersöka vilka intressen och färdigheter den frigivne har. Måns säger att hans arbetssätt på Arbetsförmedlingen inte fodrar någon specifik metod utan att det handlar om sunt förnuft och att lära känna personen han samtalar med.

”Sen är det friheten att agera efter sunt förnuft, jag har en lång erfarenhet och jag försöker använda sunt förnuft. Jag brukar säga de, regler är, ja man kan tycka vad man vill om regler, ibland måste man följa dem men ibland kanske man kan titta lite förbi reglerna och göra det som handlar om sunt förnuft va. Och jag kanske tar mig den friheten ibland, jag brukar alltid ursäkta mig när chefen frågar men det händer väl ibland att jag använder det sunda förnuftet mer än reglerna och de är en frihet man ska vara rädd med.”

Han menar också att det är viktigt att få ut den frigivne i sysselsättning med en målsättning att bli skattebetalare och att undvika kriminalitet. Måns säger också att vägen till att hitta en sysselsättning ter sig olika för alla.

”Alla människor kan under rätt förutsättningar få ett arbete, men de kan vara en lång väg dit. I mina ögon kan alla få ett arbete men de handlar inte bara om vad Arbetsförmedlingen kan göra utan också vad den sökande kan göra på vägen dit.”

KRAMI bedrivs lite varierande runt om i landet men bygger till stor del på grupparbete. På Torstens arbetsplats är de cirka 5-10 personer i varje grupp och alla startar med en tre veckor lång vägledningskurs. De träffas tre timmar om dagen och har bland annat arbetsmarknadsvägledning, vägledning i körkortsfrågor samt skuld- och budgetfrågor. De som arbetar på KRAMI föreläser också i bland annat hälso- och fritidsfrågor. Vår informant menar att de frigivna sällan har några fritidsaktiviteter och därför ordnar de till exempel träningsmöjligheter på gym samt gemensam matlagning en gång i veckan. Allt detta ingår i KRAMI:s arbetsmetod för att återanpassa de frigivna in i samhället. Under veckoaktiviteterna träffas de före detta KRAMI-medlemmarna och de som är under process. Efter treveckorskursen fortsätter samtalen individuellt med de som arbetar på KRAMI och fokus ligger nu på att hitta en praktikplats för den frigivne.

”När man börjar här har man 3 veckors vägledningskurs och på de 3 veckorna har vi försökt plocka in de bitarna vi tror de här killarna behöver. De är ganska svårt eftersom de vi jobbar med är 18-45 och är män, de ser väldigt olika ut du kan tänka dig skillnaden.”

I kursen ingår även att skriva ett CV och ett lockande personligt brev för att sen kunna ta sig ut och söka praktik. Innan sökandet påbörjas är det viktigt att arbeta med självförtroendet samt att försöka få den frigivne att förändra sina negativa föreställningar om sig själv. Torsten menar att deras metod är kursen men sen fortsätter arbetet individuellt. Torsten nämner att på KRAMI Malmö, arbetar man efter en konsekvenspedagogik som menar att den frigivne själv är högst ansvarig för sina handlingar och det ligger i grunden också i Helsingborg och andra KRAMI runt om i Sverige.

På KRIS arbetar man efter principen ”hjälp dig själv genom att hjälpa andra”. De vill att den frigivne själv kontaktar KRIS, helst innan frigivningen då KRIS kan hjälpa från ett tidigt stadie och kan hämta den frigivne vid muckning. KRIS arbetar inte efter en specifik metod utan sätter sig ned med den frigivne, etablerar en plan för att få en rättvis chans i samhället och för ett liv utan droger och kriminalitet. De hjälper till med boende och sysselsättning. De hjälper även till med myndighetskontakt.

”Och då brukar vi komma in och sen hämtar vi dem när de frigges, tar hit dom här och bjuder på tårta. Man kan äta tårta på morgonen, och sen så får dom gå och äta tillsammans med dom i det boendet, där är alltid tre i vart boende, och det är alltid han som kommer ut ur anstalten som bestämmer var de ska gå och äta. Då kan dom ju inte gå på rådhuskällaren eller något sådant utan de får ju bli en vanlig restaurang här.. och det har vi ju alltid tyckt passat in att man gör det, och sen dagen efter så träffas vi och då sitter vi här och diskuterar ”vad vill du ha hjälp med?” Vill dom då ha hjälp med bostad, jobb och sådana grejer va, så fixar vi det tillsammans!”

För att förstå vilka metoder som används och hur de tillämpas är det viktigt att se hur våra informanter aktivt arbetar med egna föreställningar. När den frigivne kommer till respektive informant är de alla tre överens om att den frigivne börjar om på nytt, detta för att brottet inte ska ligga till grund i deras följande arbete. Våra informanter berättar att de inte är intresserade av de brott som begåtts för att kunna ge bästa möjliga stöd.

Måns på Arbetsförmedlingen arbetar på sektion 4 kodning 81. Sektion 4 är avdelning för arbetsrehabilitering och funktionshinder, kodning 81 syftar till socialmedicinskt funktionshinder.

”Sen frågar ni där efter stigmatisering, jag arbetar efter en princip och de är att den som begått ett brott har betalt av sin skuld. När de sitter här i stolen hos mig är de inte skyldiga till, jag bryr mig inte om vad de har gjort. Jag måste som professionell arbetsförmedlare kunna se över axeln och förbi dom i det problemet för att kunna hjälp till.”

Måns nämner här att han arbetar med sexualförbrytare och därför måste han ibland fråga om brottet som begåtts. Detta för att undvika placering inom barnomsorg och omsorg. Han pratar vidare om hur stigmatiseringen av sexualbrott är annorlunda än andra brott.

”Om de är någon som lurat staten på pengar som får sitta av för ett ekonomiskt brott i två år så skrattar man åt det, tycker du var rätt så duktig för du lyckades ju lura staten. Man har en helt annan syn på det. Rattfylleri är ett sånt brott också, de är egentligen ingen som bryr sig om det. De finns vissa brott som man aldrig blir fri från och då är sexualbrott ett sånt. Men sexualbrott har ju en jättestor skala i sig också. Jag försöker att bortse från stigmatiseringen men jag vet att det finns när man kommer ut på arbetsplatser.”

På KRAMI träffar de frigivna först en socionom innan de möter vår informant som själv väljer att inte känna till vad klienten har begått för brott. Torsten beskriver också nedan hur han har lärt sig att hantera de olika brott som klienterna begått.

”Jag har jobbat med de länge och jag vet om att när jag var yngre så läste man domar och tyckte de var intressant och på något sätt bildar du dig en uppfattning om killen då och den blir jäkligt onödigt att ha när du ska börja jobba med dem. Försöker tänka så lite på det som möjligt, vissa gör brott som är oerhört äckliga men generellt sett med dem som kommer hit är det inget du tänker på. Jag tror man måste man hitta ett sätt annars fungerar de inte när du grottar ner dig och de blir för krångligt och du får magont själv.”

Peter på KRIS har som tidigare missbrukare en annan syn på stigmatisering. Han menar att det är någonting som startar från ett tidigt skede i livet och beror ofta på bristande förebilder. Brottet har ingen betydelse för Peter utan han ser på klienter med framtiden i fokus.

”Nä, ser ner på folk, det gjorde jag i missbruket men inte nu[...]Ja, man har ju alltid hört det också, dels hemifrån att man har varit värdelös och allt det här va, det drar man ju med sig. Det är ju också en bra grej att ”Ja, jag är så värdelös så bara slå på mig” Så mår man ju bättre i det också ju. Många drar ju nytta av det.”

6.1.1 Analys

Tiden efter frigivning ser förhållandevis lika ut för de frigivna som ansluter sig till KRAMI, KRIS eller Arbetsförmedlingen. Informanternas främsta metod är samtal, motivation och acceptans. Informanterna vill genom samtal motivera till en förändring och bygga upp en acceptans gentemot det förflutna men har inte nämnt någon specifik samtalsmetod.

Informanterna pratar alla om att använda sunt förnuft i sitt dagliga arbete. Sunt förnuft kan skilja sig utifrån individens förutsättningar och bakgrund, därför måste informanterna tydligt sätta ramar i samtalet utifrån klientens förväntningar. Sunt förnuft är ett begrepp som är återkommande i våra intervjuer, därför bör begreppet analyseras utifrån vad det kan betyda och utifrån vem det anses vara sunt förnuft. Informanterna kan gömma sig bakom begreppet och utvecklandet av metoder riskerar då att stagnera. Detta kan innebära att arbetet blir en rutin utan att anpassas efter individens behov på ett reflekterande arbetssätt. Genom att använda sig av begreppet sunt förnuft blir svaren en tolkningsfråga och begreppet kan därför ifrågasättas. Sunt förnuft är ett begrepp som kan tolkas olika beroende på vem som säger det och vilken maktställning denne har i samhället, sunt förnuft för en intagen kan till exempel vara ett bankrån på grund av dålig ekonomi medan sunt förnuft för våra informanter betyder ett liv fritt från kriminalitet.

Begreppet sunt förnuft kan delas till två fristående ord som i sin ensamhet blir öppna för tolkning. En ytterligare fråga är då vad som är sunt eller inte, samhällets norm beskriver sunt som något bra för individen, vad som är bra för en individ kan dock anses mindre bra för en annan. I socialiseringsprocessen uppfostras människan om vad som är rätt och fel, detta på grund av att människan gett makt till det styrande samhället som då

skapat en norm. Människan är alltså i slutändan själv ansvarig för normen och är samtidigt den enda som kan förändra den (Nilsson, 2008).

Det finns skillnader i upplägg mellan informanternas arbete; KRAMI börjar med en tre veckors kurs i grupp där fokus ligger på att återanpassa de frigivna in i samhällets norm och samtidigt öka deras kunskap och kapital. De frigivna har som uppgift att fullständiggöra ett CV och personligt brev, där fokus ligger på det personliga brevet och att vända stigmat till någonting positivt och accepterat, då stigmat kan vara temporärt beroende på hur de väljer att nyttja sin framtid (Goffman, 1972).

Till skillnad från KRAMI, startar KRIS och Arbetsförmedlingen direkt med samtal för att undersöka vilka åtgärder som behövs sättas in utifrån den frigivnes önskemål och behov. En skillnad är att arbetsförmedlaren och KRAMI innehar större vetenskaplig kunskap medan KRIS arbetar utifrån personlig erfarenhet. Den vetenskapliga kunskapen kan vara till fördel då de bör upptäcka mönster som upprepas av klienter och har därför möjlighet att variera förändringsarbetet, en nackdel kan till exempel vara att klienten känner av en klasskillnad eller att makten tar övertaget. Personlig erfarenhet kan däremot vara till en fördel då de själv har varit i samma situation, det kan vara lättare att ta till sig vad en klient berättar och egna erfarenheter kan även ge mer acceptans. En nackdel kan vara att kunskap inom samtalsmetoder saknas eller bristen på arbetslivserfarenhet.

Eftersom utbildning- och arbetsmarknaden anses vara ett fält utifrån Bourdieu vill Arbetsförmedlingen öka den frigivnes kapital i spelet för att förbättra förutsättningarna inom den frigivnes fält. Detta görs bland annat med utbildning eller arbete på anstalt.

KRIS ser frigivningen som en tydlig brytpunkt, de vill gärna hämta den frigivne direkt vid muck och placerar dem i en delad lägenhet för att bygga upp en social krets fri från kriminalitet. KRIS arbetar utifrån en gruppdynamik där alla ska påverka varandra positivt och den frigivne ska med hjälp av tidigare lämpliga medlemmar bygga upp en stabil framtid. KRIS visar på ett tydligt maktspel där de kräver urinprov och obligatoriskt deltagande i vissa aktiviteter. Den frigivne måste anpassa sig efter dessa få men betydande regler som finns om denne vill bli erbjuden den hjälp KRIS förfogar över (Börjesson & Rehn, 2009).

I samtalen vill informanterna undersöka de frigivnas handlingshorisont för att se var möjligheterna finns istället för att den frigivna ska begränsa sig själv. Samtidigt som de frigivna ska vara medvetna om sitt förflutna måste de se och förstå sina begränsningar.

Till exempel Måns på Arbetsförmedlingen arbetar med sexualförbrytare som enligt honom har ett speciellt stigma de aldrig kan bli av med. Måns säger att en frigiven med fällande dom som sexualförbrytare inte kan placeras på praktik inom skola och omsorg. Exemplet visar hur den statliga makten tar överhand och bestämmer att en tidigare sexualförbrytare inte har rätt till en andra chans inom ett visst fält. Den här sortens makt kan också förekomma vid andra typer av brott.

Klienterna kommer till informanterna med ett tydligt stigma i form av en fängelsevistelse. En del av stigmatiseringen och anledning bakom brottet ligger i bristen på dåliga förebilder i klientens bakgrund, detta kan till exempel handla om föräldrar som aldrig haft ett heltidsarbete eller själva har en kriminell bakgrund. Den frigivne har med bakgrund i detta skapat sitt eget subjekt genom att utföra en kriminell handling och blir därmed stämplad som kriminell. Stigmat av en fängelsevistelse anses vara en fläck på personligheten, den är dock tillfällig men är något som måste arbetas med kontinuerligt. För att motverka återfall måste den egna känslan av stigmatisering bortarbetas. När KRIS arbetar efter sina ledord ”hjälpa sig själv genom att hjälpa andra” försöker de motverka stigmatiseringen och öka klientens makt genom att tvinga denne att ta eget ansvar.

Frigivningen blir enligt våra informanter en brytpunkt och bör enligt careership-teorin följas av en bekräftande rutin för att uppnå sysselsättning. I det fallet då rutinen anses motsägande eller störande för klienten måste den ses över för att fortsätta arbetet med en positiv förändringsprocess. Informanterna vill att den frigivne ska bryta tidigare rutiner och samtidigt öka deras självkänedom. Tiden efter frigivning måste den frigivne fatta viktiga beslut, detta görs med avstamp i egna erfarenheter men bör endast fattas när individen är redo. Enligt Hodkinson och Sparkes (1997) är en individs praktiska beslut inte enbart rationella utan påverkas av känslor och humör. Besluten bör fattas när identiteten ändrats i en positiv riktning och en förändringsprocess har startat.

6.2 Vad anses orsakerna till återfall vara och hur arbetar våra informanter för att motverka återfall?

En viktig aspekt och gemensam nämnare i de tre informanternas arbete är att de har som mål att få ut den frigivne i praktik. Praktiken ses som en prövotid med förhoppningar

om en tillsvidareanställning. Praktiken ska också ge en arbetslivserfarenhet som de frigivna ofta kan sakna.

På Arbetsförmedlingen arbetar Måns med att stärka självförtroendet hos den frigivne för att se styrkor och svagheter, detta för att hitta en lämplig sysselsättning där möjligheten att gå från praktik till anställning är större. När vi frågar om motstånd svarar Måns:

”Ja de gör dom, de vill inte ha praktik de vill ha jobb. Ibland går knuten att lösa, ibland inte. Det är en vanlig typ av motstånd.”

Måns menar också att orealistiska förväntningar kan påverka individens framtidsutsikter negativt och försvårar vägen mot arbete. Återfallen beskrivs ofta som oförutsägbara och föregås av lögn och sporadiskt kontakt som slutligen upphör helt. Måns upptäcker återfall först när den frigivne blivit häktad eller dömd igen. Återfall är ofta en effekt av missbruk men även påtryckningar från vänner eller organisationer. Måns menar också att man måste ha i åtanke att många frigivna har missbrukat eller lider av funktionshinder.

”Ofta har vi den här typ av situation där människor missförstått hur samhället fungerar, ibland förväntar de sig att massa saker ska ske nu[...]De är svårt att få människor som har kombinationer av bokstäver att allting görs inte nu, det tar tid.”

Måns arbetar aktivt för att motverka återfall, han beskriver ett tillfälle där han fick vetskap om ett pågående missbruk och hämtade upp personen för ett möte. Han känner ett stort ansvar för sina klienter och ser han att ytterligare åtgärder behövs kontaktas lämplig instans. Måns beskriver hur arbetet har positiva och negativa sidor.

”När jag möter en kille här på stan som jag vet har missbrukat, misshandlat, stulit, sålt knark och så möter jag honom här ute fräsch och snygg och prydlig en lördagsförmiddag med fjällan i handen så säger han hej Måns! Då blir jag glad va.”

Även Torsten på KRAMI menar att ökat självförtroende är en viktig aspekt för att lyckas i arbetslivet. Arbetet med att öka självförtroendet bör påbörjas i ett tidigt stadie och ofta redan i anslutning till utslussning där praktik eller utbildningsmöjligheter finns. De är också noga med att ge information om organisationen inne på anstalt för att nå de intagna tidigt och väcka intresse till förändring. På KRAMI vill man börja om från noll och titta framåt.

”Vi vill ju tvätta bort det här, inget kåksnackställe, vi börjar om från noll och tittar framåt. Vi försöker att inte titta bakåt, kanske också en stor fråga, vissa som är utredda och inte med ADHD, vi försöker titta mer framåt och vad som ska hända[...]De blir ofta vi och dom, socjävlnarna, plitjävlnarna de är så trist när de är så

uppdelat. Vi är ett samhälle som måste fungera och då måste alla hjälpas åt men det är svårt.”

KRAMI använder gruppdynamiken med erfarenheter av tidigare medlemmar för positiv uppmuntran. Aktiviteter i form av matlagning, träning och läger tillämpas för att stärka individen och dennes anpassningsförmåga. Torsten påpekar att många av deras klienter inte har några fritidsaktiviteter och de därför uppmuntras att prova nya aktiviteter.

Enligt vår informant får KRAMI ut cirka 50 procent av klienterna varje år, detta anses vara goda resultat. En anledning till återfall är brist på uthållighet, Torsten menar att klienterna vill att det ska gå fort men att resultatet alltid blir bättre för de som planerar långsiktigt. En annan anledning till återfall är brist på bra förebilder och en förvrängd samhällssyn, det finns fall där viljan är stark men klienten återfaller.

”Absolut svåraste är att de har levt ett kriminellt liv och helt plötsligt ska de bryta det och det är inte enkelt. Bott i stan hela sitt liv, känner alla här, det händer så mycket på helger och kvällar och fast de har en jäkla vilja så är de någon slags högre makt ibland som suger upp dem.”

Han kan inte se några problem i deras arbetssätt då det förnyas efter varje avslutad kurs men han kan i likhet med Arbetsförmedlingen tycka att de måste arbeta med att öka självförtroendet hos klienterna. Arbetet är väldigt individuellt och därför fortsätter de med enskilda samtal efter introduktionskursen.

Peter på KRIS menar att en bidragande faktor till återfall är förnekelse. Klienten tycker sig vara färdigbehandlad och slutar gå på möten, till exempel hos anonyma narkomaner. Klienten anser sig inte behöva dessa, fokuserar på annat och glömmer bort sina egna problem. I vissa fall börjar klienten också dricka alkohol och detta är även en bidragande faktor till återfall. KRIS bäst verkande metod är som deras motto att hjälpa sig själv, genom att hjälpa andra. Vår informant har själv varit missbrukare och menar att det mest givande är att sysselsätta sig själv för att undvika återfall.

”Ja, jag hade inget val helt enkelt. Skulle jag klara mig att hålla mig drogfri och sånt där så måste jag ha någonting att jobba med såklart ju, och då låg detta väl till pass ju. Det förstod jag mig på och allt det här.”

Peter vet, som tidigare missbrukare, alla lögner som uppstår och anser sig själv inte kunna luras. Genom möte, frukost och urinprov handlar det om att upptäcka återfall tidigt och då sätta in andra resurser. Det handlar om eget ansvar, något Peter menar man aldrig tagit som missbrukare. Även sunt förnuft spelar stor roll och KRIS vill genom samtal gemensamt undersöka vad som fungerar bäst för klienten. Peter vill inte tvinga klienten till något men säger att egna erfarenheter kan erbjudas som stöd och

motivation. KRIS fokuserar på gemenskapen i gruppboendena och en träff dagligen för att skapa rutiner och struktur. KRIS samarbetar med Arbetsförmedlingen och KRAMI och Peter ser enbart samarbetet som någonting positivt, även ett samarbete med en lokal folkhögskola finns vid önskemål om studiestöd eller utbildning. På KRIS där vår informant arbetar har de haft 36 deltagare sedan start och 21 av dessa är idag drogfria med eget boende och ett arbete.

6.2.1 Analys

Klienterna har många gånger orealistiska förväntningar och vill att processen ut i arbete eller utbildning ska gå fort, detta ser informanterna som en gemensam nämnare för alla klienter. De friviliga vill lämna fängelsevistelsen bakom sig och påbörja ett arbete eller utbildning, detta gör att de ofta visar motstånd mot till exempel praktik som våra informanter anser är ett bra första steg. Viljan till förändring utan att vara redo minskar handlingshorisonten. Handlingshorisonten är där identiteten ska utvecklas och förändras, påskyndandet av förändringsprocessen kan möjligen vara negativ inför det fortsatta arbetet i att motverka återfall. Informanterna vill att handlingshorisonten ska breddas genom att göra orealistiska förväntningar realistiska samt stärka självförtroendet genom eget ansvar (Hodkinson och Sparkes, 1997). Om klienten inte är redo att starta en förändring menar informanterna att fortsättningen blir svår, eftersom de vill att klienten själv ska ta kontakten och vilja förändras.

Klienterna visar genom återfall ett motstånd till de regler och den disciplinering som till exempel KRAMI och KRIS sätter upp, här måste organisationerna ha en balans i reglementet för att minska motståndet och långsamt anpassa klienten efter reglerna. Klienten kan komma att känna sig trängd i utvecklandet av sitt nya subjekt, de vill öka makten över sin förändringsprocess och detta kan ge uttryck i ett motstånd. Resultatet kan bli ett återfall när klienten vill återta makten över sig själv (Nilsson, 2008).

Klienterna visar ofta en brist på uthållighet eftersom de är i en förändringsprocess och ska bryta gamla mönster. Torsten på KRAMI nämner att det går bättre för de klienter som tänker långsiktigt, detta kan också knytas till Judith Ettingers (2007) tankar kring förändringsprocessen. Hon menar att arbetet bör vara långsiktigt och ska startas i ett tidigt stadie för att lättare bryta gamla mönster. Att bryta gamla mönster kan vara en

komplikerad process för en del klienter på grund av att de har en förvrängd samhällssyn och därför inte vet hur de förväntas agera.

Måns och Torsten pratar båda om hur många klienter vill flytta från hemorten för att komma bort ifrån tidigare umgängeskrets och bygga upp nya vanor och rutiner. Detta kan visa sig vara svårt då få nya kommuner vill betala det de anser att hemkommunen är skyldiga till. Här är ytterligare tecken på hur Sveriges kommuner visar motstånd och därmed försvårar arbetet våra informanter gör för att motverka återfall.

I BRÅs studie (2013) kan man läsa om hur Sveriges myndigheter också försvårar arbetet i att motverka återfall, på grund av olika prioriteringar inom myndigheterna. BRÅs studie heter *Samverka mot brott* men visar att det är just detta myndigheterna inte gör, detta har som studien visar konsekvenser för de frigivna som vill förändra sin situation. Studien visar också att man måste respektera det individuella beteendet och ha realistiska förväntningar på klienterna, denna hypotes arbetar även våra informanter efter. Här måste myndigheterna förstå det stigma klienterna bär på och samverka över egna och kommungränser för att uppnå bästa möjliga situation och åstadkomma förändring. Myndigheterna, framför allt Kriminalvården blir den vise i anknytning till klienten om de byggs upp en tillit dem i mellan. Som nyligen frigiven ligger huvudfokus på att öka det egna självförtroendet, detta kan påskyndas om kontaktpersoner eller annan personal tidigt inser vikten i att bryta gamla mönster. Ett exempel är Måns på Arbetsförmedlingen som tar ett personligt ansvar för sina klienter och ibland åker och hämtar dem för ett möte, allt för att motverka återfall.

Klienterna på KRAMI och KRIS arbetar båda i grupp och påverkas därför av gruppdynamiken, det leder till att den förvrängda samhällssynen förändras till det bättre och genom ökat kapital får de även ökad makt på arbetsmarknaden. Gemenskapen med tidigare medlemmar visar hur klienterna ska hantera sin bakgrund och hur de bör agera enligt normstandarderna. Grupparbetet ger ett ökat socialt kapital och minskar även den överhängande statliga makten. När klienterna befinner sig i förändringsprocessen är deras makt i samhället ytterst liten och genom gruppdynamiken skapas en norm för att återuppta socialiseringsprocessen. Foucault menar även att på en praktikplats skapas en norm han kallar för samhällets effekter och dessa visar hur någon bör bete sig till exempel i ett lunchrum. Detta är någonting man även tränar på KRAMI och KRIS till exempel genom att träffa gamla klienter över en middag.

Innan förändringsarbetet sker, är KRIS och KRAMI noga med att de frigivna själva ska ta steget och söka sig dit. Utan motivation och en vilja att förändras är ett återfall

sannolikt. På Arbetsförmedlingen kommer initiativet till kontakt från kriminalvårdskontakten till den intagna men inte utan att klienten själv accepterar det. En del i att motverka återfall ligger i att visa att den frigivnes förändringsprocess sker under hela livet och förstå att behandlingsprocessen aldrig är färdig.

6.3 Hur påverkar Kriminalvårdens tidigare maktställning och samhällets normer de villkorligt frigivna?

Enligt Davis, Bahr & Ward (2012) är återetableringen av frigivna fångar en av samhällets största utmaningar. För att motverka återfall måste vi genom vidare forskning skapa en större förståelse för återetableringsprocessen och utföra mer förebyggande arbete redan på anstalt. På anstalt är den intagne hämmad på grund av Kriminalvårdens höga maktposition. Kriminalvården bestämmer när den intagne ska äta, sova, träffa anhöriga och arbeta, för den långtidsintagne blir detta en norm som är svår att bryta efter frigivning. Under utslussningen på till exempel ett halvvägshus försöker Kriminalvården skapa nya rutiner för klienten som förberedelse för ett liv i frihet, här kommer organisationerna som KRAMI och KRIS dagliga aktiviteter väl till hands då det kan efterliknas till ett dagligt arbete eller annan sysselsättning. För att hjälpa klienten ytterligare måste Kriminalvården tillsammans med KRAMI, KRIS och Arbetsförmedlingen ta hänsyn till klientens tidigare bakgrund och titta på hur tidigare rutiner sett ut för att arbeta mot ett mer positivt levnadsmönster (Davis, Bahr & Ward, 2012).

Från att en gång ha suttit inlåst med tydliga direktiv och regler till att slussas ut i samhället är en stor omställning och påverkar individer olika. Anledningen till att en del återgår i gamla mönster kan bero på att de överför makten från Kriminalvården till någon annan, till exempel en tidigare umgängeskrets. Individen återfår vid frigivning all personlig makt, detta kan vara överväldigande och en lätt väg ut är att återigen ge makten till någon annan. Klienten har från Kriminalvården disciplinerats och vid frigivning är klienten uppfostrad att ge makten till någon som anses ha en högre ställning (Engelstad, 2006).

En del av de frigivna lever efter ett ”vi och dem”-tänk som automatiskt placerar dem utanför samhällets normer. Som Måns på KRAMI nämner är det viktigt för klienterna

att försöka börja om på noll och tänka långsiktigt för att återetableras till ett kriminellfritt liv. En del av de frigivna har möjligen aldrig tidigare följt samhällets norm och regler, de kan ha haft bristande förebilder eller tidigt hamnat i en kriminell bana.

Enligt samhällets norm har den frigivne brutit mot de regler alla bör följa och är därför stigmatiserad. Normen kan trycka ner individen och bli ett stressmoment som kan påverka förändringsprocessen negativt, den frigivne vill ofta att förändringsprocessen ska ske hastigt och våra informanter menar att de som tänker långsiktigt har större chans att lyckas. Klienten måste inse att de har en lång process framför sig även utanför fängelset då de måste skaffa bostad, arbetsplats, bygga upp en ny vänskapskrets, eventuellt byta hemort och samtidigt göra det på ett sätt som samhället anser är korrekt för att åter hamna innanför normstandarderna (Goffman, 1972).

6.4 Sammanfattning av analys

Det gemensamma nämnare som framkommit är hur informanterna alla arbetar med samtal för att se klienternas behov. De beskriver inte någon speciell samtalsmetod men nämner sunt förnuft i sitt arbete, detta har vi ställt oss tveksamma till då vi anser begreppet är fritt för tolkning beroende på vem som använder det och vem denne talar till, sunt förnuft kan även ifrågasättas i fall det är ett sätt att dölja information. Gemensamt för KRIS och KRAMI är gruppdynamiken som ska påverka klienterna positivt när de ser andra framgångsrika fall, därför bjuder de ofta in tidigare klienter med positiv erfarenhet av vistelsen.

De tre informanternas myndigheter och organisationer lägger upp starten av arbetet olika, de nämner dock alla individanpassat arbete. Informanterna ser frigivningen som en tydlig brytpunkt och är här observanta på hur handlingshorisonten för de frigivna måste vidgas.

Det nämns många anledningar till återfall, gemensamt är åsikten om hur stigmatisering påverkar klientens tankar om sig själv. Motstånd till förändring genom satta direktiv är en stor anledning till återfall, därav är det individanpassade arbetet högst aktuellt. Slutligen kan vi se hur samverkan mellan myndigheter är svårt och upplevs problematiskt i hanterandet av en frigiven.

Det är tydligt att Kriminalvården har en stor makt inne på anstalt som påverkar klienten även utanför anstalt. Vid frigivning förväntas klienten ordna upp sitt liv efter samhällets normer, något som kan stressa klienten och orsaka ett återfall. ”Vi och dem”-tänket orsakar en stigmatisering som ytterligare påverkar återetableringsprocessen.

7. Diskussion

I vårt avslutade kapitel diskuterar vi de frågor som uppkommit under arbetets gång. Genom att försöka knyta ihop säcken för läsaren vill vi belysa vad vi kommit fram till och vad svaren på frågeställningen egentligen är.

7.1 Resultatdiskussion

Syftet med vår studie var att belysa de metoder som finns i förändringsarbetet med de frigivna. Vi ville också undersöka anledningarna till de höga antalet återfall och se hur våra informanter arbetar för att motverka dessa.

Faktum är att över 50 procent av alla frigivna fångar faktiskt återfaller i brott inom tre år från deras frigivningsdatum. Detta har under arbetets gång förbryllat oss och med egna ögon sett hur hårt våra informanter arbetar och de resurser som faktiskt finns att tillgå. I resultatet kan man läsa om hur Måns på Arbetsförmedlingen åker ut och hämtar några av sina klienter bara för att få till ett möte. Vi kan vidare läsa om Peter på KRIS som finns tillgänglig dygnet runt, enligt deras kontrakt. Allt för att undvika återfall och ändå är återfallstatistiken hög. På KRAMI berättade vår informant om hur de lyckats få ut cirka 47 procent av sina klienter i arbete eller praktik, detta har resulterat i utmärkelser för högst statistik bland Sveriges KRAMI.

Under intervjuerna har det uppdagats hur mycket informanterna verkligen brinner för sitt yrke. De har alla nämnt hur mycket gott det gör för själen och hur bra man kan må efter en lyckad arbetsdag. Vi har här fortsatt diskuterat varför återfallsstatistiken är så hög och undrar om det är myndigheterna som sätter krokben för sig själv. Enligt BRÅ:s studie (2013) bör samverkansprocessen se annorlunda ut för att återfallsstatistiken ska bli lägre. Vi ställer oss kritiska till kommunernas hantering av de frigivna och deras motvilja att bekosta en flytt till ny kommun för att bryta gamla mönster. BRÅ:s studie hänvisar också till de många miljoner staten kan spara på varje framgångsrikt fall och vi ifrågasätter här kommunernas arbete och undrar om det behövs direktiv från en högre

ort för att uppnå bättre resultat. Vi kan se stora möjligheter till större samverkan som borde påverka de frivilliga mer positivt och ser gärna att arbetet utvecklas i framtiden.

Gällande diskussion kring resultatets är vi överens om att informanterna gett oss stora möjligheter för fri tolkning när de använder begrepp som sunt förnuft och individanpassade samtal. Informanterna anser sig inte använda några specifika metoder utan menar att allt arbete anpassas efter individen. Resultatet som framkommit under arbetets gång är att de arbetar aktivt för att motverka återfall på ett eller annat sätt men att återfallsstatistiken är relativt oförändrad de senaste åren. Informanterna använder enligt sig själv inga särskilda metoder och anser sig göra vad de kan i hänsyn till motverkansarbetet.

Vi anser att metoderna bör specificeras och att tillförlitlig statistik måste finnas tillgänglig för att återfallsstatistiken ska kunna påverkas. Med en återfallsstatistik på över 50 procent ifrågasätter vi hur informanterna kan vara tillfreds med de metoder de använder, vi förordar en uppföljning med tydliga förslag på hur metodarbetet bör gå till.

7.2 Metoddiskussion

Vi anser vår metod ha varit ytterst lämplig för det resultat vi ville uppnå. Intervjuer med öppna frågor där informanten ges möjlighet att fritt berätta om sitt arbete har gett oss uttömmande svar med fokus i metoderna de använder. Efter intervjun med KRIS insåg vi däremot att intervjuguiden borde ha varit mer anpassad efter respektive informant för att få ett mer fullständigt resultat. Vi borde tänkt på problematiken med att frågeställningen varit under process och kunde fått ut mer av intervjuerna på plats istället för att återkoppla via mail vid ett senare skede.

Reliabiliteten är lägre på grund av brist på relevant svensk forskning, vi har dock noggrant varit källkritiska och hållit isär material från de olika intervjuerna. Under arbetets gång har nya frågor uppkommit, vi har då lätt kunnat återkoppla till våra informanter vilket har medfört att validiteten och flexibiliteten i arbetet är hög.

Antalet informanter kan för andra anses lågt men vi menar att informanterna är så pass representativa att vi kan utifrån intervjuerna dra slutsatser. Informanterna arbetar på myndigheter och organisationer som bedrivs i hela Sverige på liknande sätt. Vi tror att eftersom arbetet de utför är individuellt anpassat efter varje klient så hade inte

resultatet påverkats av ett högre antal informanter. Vi tror däremot att reliabiliteten hade ökat om vi utfört arbetet vid ett senare skede då myndigheterna byggt upp en mer strukturerad statistikdatabas.

7.3 Teoridiskussion

I arbetets första skede såg vi tidigt hur stigmatiseringen påverkar de frigivna i deras vilja att komma ut på arbetsmarknaden och bli skattebetalare. De frigivna drivs av en vilja men enligt Careership-teorin måste de även ha ett visst kapital för att lyckas, detta ökar de visserligen genom till exempel utbildning på anstalt men arbetet måste vidareutvecklas genom att fylla på CV med till exempel en praktikplats. Även en maktteori används i arbetet, delvis för att visa makten staten har över de frigivna men också för att visa makten våra informanter besitter och hur de väljer att förbruka denna. I hänvisning till detta har vi valt Careership-teorin, Goffmans teori om stigma och Foucaults maktteori.

Teorierna har visat sig användbara i arbetet med frigivna, med mer tid kan vi se hur större maktfokus hade gett arbetet en annan karaktär. Vi har diskuterat användandet av orden stigma och stigmatisering och menar att vi skulle varit tydligare i intervjuguiden och uttryckt oss annorlunda, eftersom begreppen kan vara svårhanterliga.

7.4 Förslag på framtida studier

Eftersom vi har lagt fokus på frigivna män och våra informanter varit män, ser vi gärna fortsatt forskning kring hur arbetet ser ut för kvinnor. Vi har inte fokuserat på män och kvinnor i studien men önskar framtida studier om och hur genus är relevant och vad det spelar för roll i sammanhanget, vi har heller inte undersökt mäns konstruktion av manlighet som kan belysa problematiken inom återfall. Vi skulle önskat mer öppenhet kring ämnet och åsikter från de frigivna för att uppnå bättre återfallsstatistik. Med förhoppning om att våra tre informanternas organisationer och myndigheter ska utveckla ett statistiksystem ser vi att potentialen till en större studie fin

Referenser

- Börjesson, Mats & Rehn, Alf (2009). *Makt*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Dalen, Monica (2008). *Intervju som metod*. 1. uppl. Malmö: Gleerups utbildning
- Davis, Celeste & Bahr, Steven J & Ward, Carol. 2012. The process of offender reintegration: Perceptions of what helps prisoners reenter society. *Criminology & Criminal Justice*. 13 (4): 446-469. doi: 10,1177/1748895812454748
- Engelstad, Fredrik (2006). *Vad är makt*. Stockholm: Natur och kultur
- Ettinger, Judith. 2007. Counseling & Human Development. Career Counseling for Individuals with a Criminal History 40 (2): 1-12.
- Goffman, Erving (1972). *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Norstedts förlag
- Hodkinson, Phil & Sparkes, Andrew C (1997) Careership: a sociological theory of career de-cision making. I: *British Journal of Sociology of Education*, Vol 18, No 1, 1997
- Larsen, Ann Kristin (2009) *Metod helt enkelt - En introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Gleerups.
- Nilsson, Roddy (2008). *Foucault: en introduktion*. Malmö: Égalité

Elektroniska källor

Arbetsförmedlingen, 2013. <http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Projekt-och-samarbeten/Rehabilitering-till-arbete.html> [2013-10-23].

Brottsförebyggande rådet. 2013. Kriminalstatistik 2012. http://www.bra.se/download/18.6b82726313f7b234a581e31/1379673865503/2013_18_Kriminalstatistik_2012_webb.pdf [2013-11-06].

KRAMI. 2013. <http://www.kramimoa.se/> [2013-10-22].

Kriminalvården. 2013. <http://kriminalvarden.se/sv/Fangelse/Utslussning/> [2013-10-22].

Kriminalvården. 2013. <http://www.kriminalvarden.se/Klient/Fangelse/Utbildning/> [2013-10-23]

KrimProd. 2013. <http://www.krimprod.se/Tjanster/> [2013-10-21].

KrimProd. 2008. Arbetsdriftens måldokument. <http://www.krimprod.se/Documents/Arbetsdriftens%20m%C3%A5ldok.pdf> [2013-10-21].

KRIS. 2013. <http://kris.a.se/info/> [2013-10-23].

Nationalencyklopedin. <http://www.ne.se/arbetsmarknadsinstitut>, Arbetsmarknadsinstitut, [2013-10-22].

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer - inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad från HSRF, Vetenskapsrådet, http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf. Publicerad 2002. [2013-10-25]

Bilaga 1

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor:

1. Beskriv din väg till arbetet du har idag
2. Berätta om dina arbetsuppgifter
3. Beskriv organisationen kort
4. Hur kommer det sig att du började arbeta här?
5. Berätta gärna om två konkreta fall!

Metod:

1. Vilka metoder använder ni er av? Varför?
2. Hur är det utarbetade? T.ex. Har ni några styrdokument?
3. När kommer ni in i bilden för den frigivne?
4. Har ni några samarbeten med andra organisationer/myndigheter?
5. Har ni olika stadier/faser i arbetet?
6. Hur fort går samarbetet med den frigivna med mål att få ut dem i arbete?
7. Har ni någon kontakt med närstående?
8. Bra/Dåligt med metoderna?

Svårigheter

1. Vilka svårigheter finns i arbetet?
2. Påverkas du/den frigivne av stigmatisering?
3. Ger den frigivna ofta motstånd?

Positiva erfarenheter

1. Positiva sidor i ditt arbete?

Följdfrågor vid senare återkoppling:

1. Vad du har för tankar och tycken om just återfall och vad du anser är den största anledningen?
2. Släpper ni klienterna helt eller tar Ni kontakt med andra myndigheter?